

Internetsi

imatut atortarpat

ATUARTUNUT
NALUNAARUSIAARAQ

Meeqqat internetsimik inuillu attaveqqaqatigiittarfiannik atuinerat pillugu
MIO-p misissuinera – atuartut pillugit nalunaarusiaq

Imai

- 3 Siulequt
- 4 Kina, suna aamma sooq?
- 4 Qujanarujussuaq ikiuunnissinnut!
- 5 Kikkut misissuinermi peqataappat?
- 7 Smartphone-ikkut interneternej
- 8 Interneti sumut atortarpisiuk?
- 9 Nutaarsiassat
- 9 Interneti aamma ikinngutit
- 10 Internetimi pimmatiginnineq
- 11 Sumi ikiortissarsisinnaavisi?
- 12 Oqaloqateqarnissannik pisariaqartitsivit?

Saqqummersitsisoq

Meeqqat Pisinnaatitaaffiinik Sullissivik / Børnerettighedsinstitutionen, MIO 2015

Suliarinnittut: Camilla Nymand Petersen & Sikkerninguaq H. Lorentzen

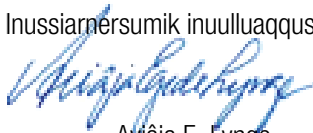
Ilusilersornera: Nuisi Grafik

Siulequt

Asasakka Meeqqat Oqaloqatigiittarfianni ilaasortat

Qanoq isumaqarnerlusi nammineq nalunnginnerpaavarsi. Taamaattumik nammineq ilissinnut tunngasunut immikkut ittumik ilisimasaqarpusi. Ilisseqanngitsuuppat nalunaa-rusiaaraq una piviusunngorsimassanngikkaluarpoq. Pisinnaatitaaffisi pitsaanerpaamik illersussagutsigit, ilissi uatsinnut oqaluttuasi atorlugit ilisimasaqarnerulernissarput pingaaruteqarpoq. Taamaasilluta pingaarutilimmik internetsimik qanoq atueriaaseqarneri pillugu ilisimasaqarnerulersimavugut. Ilisimalikkagut tamakku atorlugit internetsip ilissinnut pitsaanngitsumik atorneqarnissaata pinngitsoortinnissaa pitsaanerpaamik sulissutigisinaavarput. Taamaattumik: Ikiuinissinnut qujanarujussuaq, qujanarlu peqataajumagassi.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Aviaja E. Lyngé
Meeqqat Illersuisuat

Kina, suna aamma sooq?

Nalunaarusiaaqqami matumani MIO-p immersugassaq apeqqtunik imalik atorlugu misissuinerani qanoq illit atuaqatitillu akisimanerlusi atuarsinnaavarsi. Nalunaarusiaaraq una, inersimasunullu nalunaarusiaq MIO-p nittartagaani uani aasinnaavat: www.mio.gl.

6.-7. klassit ilissi tamassi misissuinermi peqataasimasusi Meeqqat Oqaloqatigiittartuisut atuussimavusi –Kalaallit Nunaanni meeraanerup qanoq ittuuneranik Meeqqat Illersuisuata inunnut allanut oqaluttuerneranni oqaloqatigiittartut ikiuppusi.

Qujanarujussuaq ikiunnissinnut!

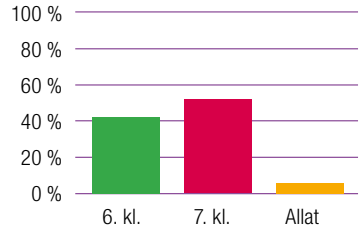
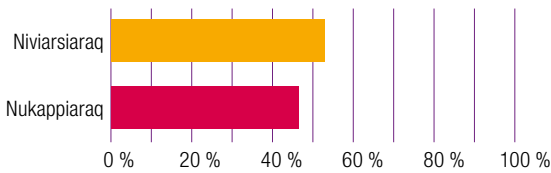
Apersuilluni misissuinermi immersugassami peqataasut meeqqat katillugit 910-upput, tamannalu nuannaarutigisimaqaarput. Tamassi Meeqqat Illersuisuat misissuinermik ikiorparsi, aammalu meeqqap interneti qanoq atortarneraa pillugu inunnut allanut oqaluttuarpusi. Tamanna inersimasunut ilisimassallugu assorujussuaq pingaaruteqarpoq, interneti pitsaasorpasuarput soorlu YouTube-mut pinnguaatinullu atorneqarsinnaagaluartoq, aamma interneti pitsaanngitsunut atorneqartarpoq, soorlu pimmatiginnittarnermut aamma innarliinermut, tamakkulu inersimasut pina-veersaartissallugit peqataaffigisinnaavaat. Isumannaatsumik internetertarnissarsi pingaaruteqarpoq .

Tamassinnut
qujanaru-
jussuaq

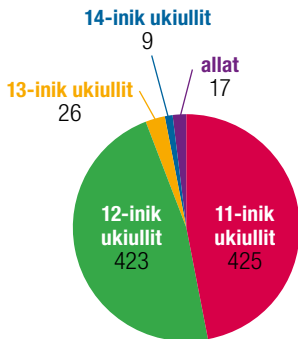
Kikkut misissuinermi peqataappat?

Meeqqat illoqarfinni nunaqarfinnilu assigiingitsuni najugallit, meeqqat angajoqqaaminni najugallit aamma meeqqat angajoqqaatit najornagit assigiingitsuni angerlarsimaffinni najugaqartut misissuinermi peqataasimapput. Meeqqat katillugit 910-t, nukappiaqqanut nivarsiaqqanullu aamma 6. aamma 7. klassinut agguataarneqarsimasut apersuinermi immersugassanik akillutik immersuisimapput.

Tabelini takuneqarsinnaapput nukappiaqqat/nivarsiaqqat aamma klassit agguataarsimani. "Allat" tassaapput atuartut atuartuni ukioqatigiiaani akulerunneqarsimasuni atuartuusut.

Apersuilluni immersugassaq akigassiuk amerlanerpaartasi 11-nik 12-inilluunniit ukioqarput, ataasiakkaat nukarliunerulaarput ilasilu angajullerunerularlutik.

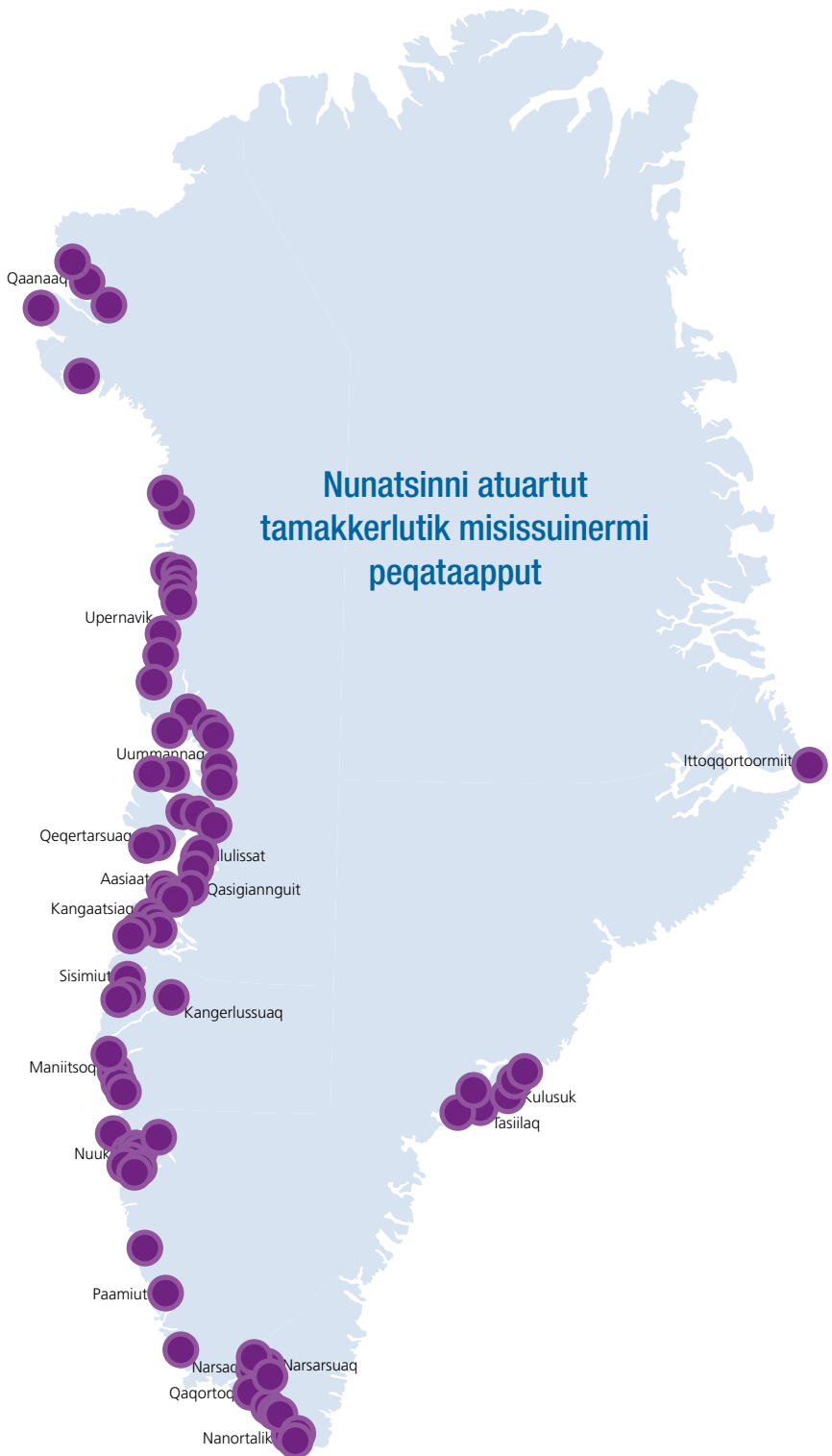

Meeqqat isummaminnik aniatitsinissaminnik pisinnaatitaaffeqarput. Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaani art. 13 Tamanna isumaqarpoq qanoq isumaqarnersusi oqaatigisassagissi isummasilu erseqisummik oqaatigisassagisi.

Meeqqat kalaallit Nunaannit tamaneersut peqataasimapput. 6. aamma 7. klassini atuartut Avannaaniit Kujataanut aamma Tunumiit Kitaanut atuarfinneersut.

KLASSIMI OQALLINNEQ

ASSIGIINGISSUSEQ SUNAAVA?

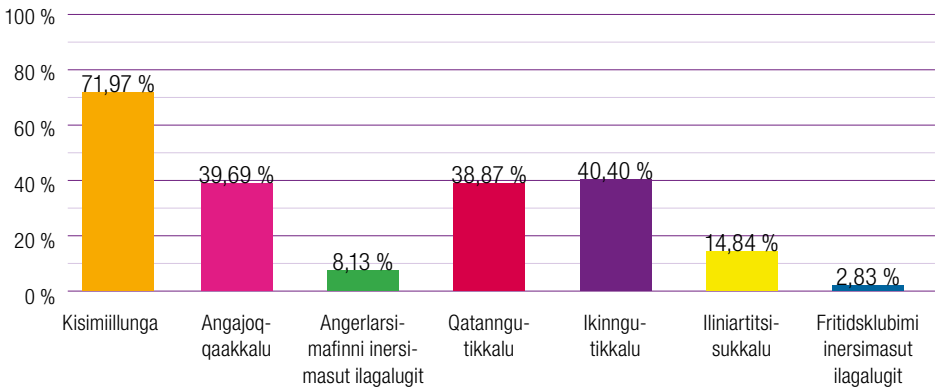

Smartphone-kkut internetserneq

Ilaatigut aperivatsigut qaqugukkut aamma qanoq ilillusi internetsimut isertarnersusi.

Amerlanerpaartasi akipput smartphone atorlugu internetsimut isertarlusi (affasi sinnerlugit smartphone-qarput), taava angerlarsimaffissinni imaluunniit atuarfimmi internetsimut isikkajunnerusarlusi akivusi.

Amerlanerpaartassi kisimiillusi internetsi atortarparsi, ataasiakkaaginnannguit inersimasumik peqateqarlusi internetsi atortarparsi. Amerlasuut aamma akipput, inersimasut internetsi atorlugu sulersarnersusi nalugaat imaluunniit soqutigingikkaat.

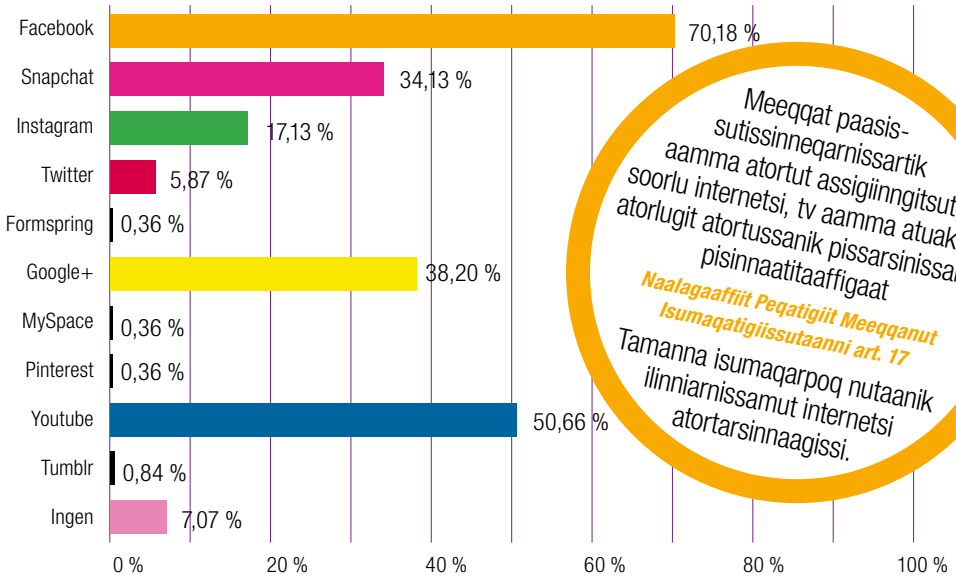
Aamma apequtigivarput, qanoq akulikitsigisumik internetsernarsusi. 1/3-it akivusi ullormut arlaleriarlusi internetserarlusi.

KLASSIMI OQALLINNEQ
**SOOQ INERSIMASUMIK
ILISARISIMASAMIK INTERNETSE-
QATEQARNISSAQ PITSAASUUA?**

MIO isumaqarpoq internetsimi sulersarnersusi inersimasut ilisimasassagaat pitsaasuu-soq, taamaalillutik nuanniitsunik misigisaqartarnissassinnut assersuutigalugu qinngasaar-neqarsinnaanermut illersorniassammasi.

Internetsi sumut atortarpisiuk?

MIO-mi isumaqarpugut amerlernerpaartassi internetsi Facebookernmut atortaraat atu- arlugu pissanganartuusoq. Internetseraangassi Google aamma YouTube arlallit atortarpaat.

Meeqqat paasis-
sutissinneqarnissartik
aamma atortut assigiinngitsut,
soorlu internetsi, tv aamma atuakkat
atorlugit atortussanik pissarsinissartik
pisinnaatitaaffigaat
*Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqanut
Isumaqatigiissutaanni art. 17*
Tamanna isumaqarpoq nutaanik
ilinniarnissamut internetsi
atortarsinnaagissi.

Internetsimut tunngatillugu nuannarinerpaasarsi tassaavoq, Facebookimi kammalaatissi sulerinersut takusinnaagassigit allaqatigisinnaallugillu. Ilasi amerlanerit allapput, Facebookimut tunngasut tamaasa nuannaralugisigit. Aamma aperivatisigit internetsi atoraangassiuk suna nuanniiginerpaasarnerissi. 476-ertassi kisimik apeqqut taanna akivaat, amerlasuujullusilu inuup nalusassi allaffigigaangasi imaluunniit internetsikkut eqqunngitsunik allattoqaraangat nuannarineq ajorparsi.

INTERNETSIMUT TUNNGATILLUGU SIUNNERSUUTIT

- **Kodemik isumannaatsumik pilersitsinissannut ikiortigit.**
- **Paasissutissat inuttut ilinnut tunngassuteqartut siammarternagit.**
- **Ikinngutissi ilisarimasassilu assii taakkulu pillugit videot allanut takutinnginneri takuteqqusaanerlugit tamatigit aperisarit.**
- **Inuit ilisarimanngisatit allaffiginagit.**
- **Programmi virusimut illersuutaasoq atoruk.**
- **Linkit ilisimanngisasi ammarnagit.**
- **Internetsip qanoq atornissaa pillugu inersimasumik oqaloqateqaritsi.**

Nutaarsiassat

Internetsimi nutaarsiassanik ujarlertarnersusi aamma aperivatsigit. 1/3-it missaanniittusi nutaarsiassanik atuarnermut internetsi atortarlugu akivusi. Taamaattorli aamma amerlanerpaartasi ilissinni inersimasumik peqateqarlusi fjernsynertarlusi oqaatigaarsi. Affassi missaat akissuteqarsimasut nutaarsiassanik soqutigisaqanngillat.

KLASSIMI OQALLINNEQ

SOOQ NUTAARSIASSANIK MALINNAANEQ
PITSAASUUA? QANOQ ISILLUNI NUTAARSIASSAT
NANINEQARSINNAAPPAT?

Internetsi aamma ikinngutit

Misissuinerup takutippaa, piviusumi ikinnguterpassuaqarneq aamma internetsikkut inuit attaveqatigiittarfianni (Facebookimi, Instagramimi, Twitterimi il.il.) ikinnguterpassuaqarneq imminnut attaveqanngitsuusut. Tassa imaappoq, naak Facebookimi ikinnguterpassuaqaraluarluni, piviusumi ikittunik ikinnguteqartoqarsinnaavoq. Kisianni aamma Facebookimi ikinngutikittoqarsinnaavoq piviusumilu ikinnguterpassuaqartoqarsinnaalluni. Aamma Facebookimi piviusumilu ikinnguterpassuaqartoqarsinnaavoq.

Internetimi pimmatiginnittarneq

Akisortassi 667-it internetimi pimmatiginnittarneq misigisimanerlugu apeqqut akivaat. 243-t apeqqut taanna akinngilaat.

667-iusunit 74,81 %-it internetikkut pimmatigisaaneq misigisimanngilaat. 14,9 %-it nammineerlutik pimmatigisaaneq misigisimavaat 7,35 %-illu nassuerput allanik pimmatiginnittarsimallutik.

Meeqqat 74,76 %-ii oqaluttuarput, nuannarinngisaminnik internetimi misigisaqarsimantik. Taamaattorli amerlanerpaartassi inersimasumit imaluunniit meeqqamit ilisarisimann-gisassinnit attavigineqarneq misigisimavaat (123), arlallillu (meeqqat 142-t) assit imaluunniit videot nuannarinngisat takusimavaat.

Akornassinni amerlasuujullusi ikinngutisi, angajoqqaasi, qatanngutisi imaluunniit inersimasut allat (ilinniartitsisoq, klubbimi ikiorti imaluunniit inersimasoq alla) internetimi takusasi nuannarinngisasi pillugit oqaloqatigisarpasi.

KLASSIMI OQALLINNEQ

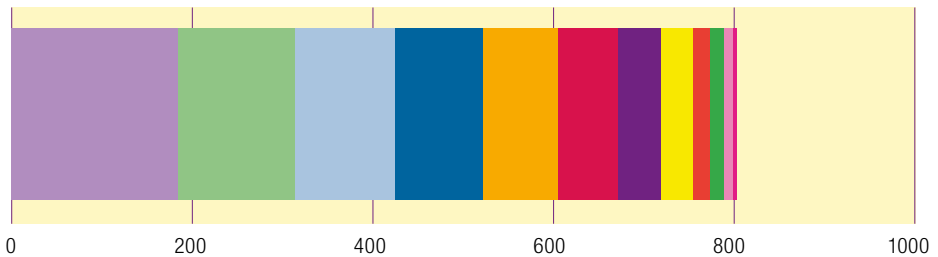
INTERNETIKKUT PIMMATIGINNINNEQ

- Pimmatigineqaruit sussavit?
- Allanik pimmatigineqartunik takuguit sussavit?

Sumi ikiortissarsisinnaavisi?

Akornassinni 412-it akipput, inuunissinni oqimaatsut pisut pillugit imaluunniit eqqarsaatisi pillugit oqaloqatigisinnaasassinnik inersimasumik attavigisinnaasassinnik nalungisaqarnerlusi. Tassa imaappoq, amerlassusissinni affassi sinnerlugit sumi ikioneqarsinnaanerlusi naluarsi. Taamaattumik neriuppugut, saaffiginniffissat ilisimasasi sumillu taakkua ikiorsinnaaneraasi pillugit immissinnut oqaluttuutissasusi.

Amerlanersassi atuarfimmi aqqissuussineq "Skolefeen", MIO-p SMS-ikkut siunnersuisarfia 1899 aamma Meeqqat inuusuttullu oqarasuaataat 134 ilisimavaat.

- Skolefe
- MIO-p SMS-ikkut siunnersuisarfia 1899
- Meeqqat inuusuttullu oqarasuaataat 134
- Atuarfimmi inunnik isumaginninnermik siunnersorti
- Atuarfimmi oqaloqatiginnittartoq
- Attavik 146
- Tasiorta 141
- MIO-chat*
- Neriuffik 49 04 89
- Ilaqutariinnut siunnersuisarfik 31 41 51
- Sorlak 34 84 00
- Blå kors – Sanningasoq tungujortoq 32 16 85 & 32 21 07

Meeqqat timikkut
tarnikkulluunniit naalliutitaa-
nissamut, atornerlunneqarnermullu
illersorneqarnissartik pisinnaatitaaffigaat.
Naalagaaffiit Meeqqanut Isumaqati-
giissutaanni art. 19, 34, 36
Tamanna isumaqarpoq inersimasunut
ilisarisimangisassinnut, pimmatigineqar-
nissamut internetsimi ulluinnarnilu
nuanniitsunut inersimasut
illersussagaasi.

* Atorunnaamikuvvoq

Oqaloqateqarnissannik pisariaqartitsivit?

www.mio.gl-imi misigisatit eqqarsaatitillu pillugit inersimasumik qanoq oqaloqateqarsinnaanerit allaffigisaqarsinnaanerillu pillugit atuarsinnaavutit. Soorlu MIO-p siunnersu- isarfianut 1899-imut SMS-ersinnaavutit imaluunnit Meeqqat inuusuttullu oqarasuaataat 134 atorlugu inersimasumik oqaloqateqarsinnaavutit. Aamma allat saaffiginniffiusinnaasut paasissutissartaannik pisinnaavutit.

Internetsernermi malittarisassat

- Killiliigit
- Internetsimi attavigisartakkat kisimiillutit naapissanngilat
- Nalunaarutiginnigit mattussillutillu
- Allat ataqqikkit
- Tatigisannik oqaloqateqarit

www.sikkerchat.dk

Qujanaq ikiuukkavit!

Attaviit

www.digitaldialog.dk

www.friformobberi.dk

www.kammagiitta.gl

www.sikkerchat.dk

MEEQQAT INUUSUTTUAQQALLU SMS-KKUT SAAFFISSAAT

– inersimasumik siunnersuisinnaasumik allaqateqarit.

BØRNE & UNGE SMS-LINJE – skriv med en voksen, der kan rådgive.

Nuanniilliuutit ajornartorsiutilluunnit

pillugit saaffissaaleqivit, oqaloqatissaaleqivilluunniit?
SMS-erit 1899-mut

Ked af noget, har du problemer

eller bare brug for en at tale med? SMS til 1899

Ataas.-Tall., nal. 16-18 **SMS-ERIT**

Man.-Fre., kl. 16-18 **SMS TIL**

1899

Akeqanngitsoq

Gratis

Aningaasaleeqataasooq
Sponsor

WWW.MIO.GL

